

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Економічний факультет

Кафедра підприємництва, торгівлі та прикладної економіки

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
БІРЖОВІ ОПЕРАЦІЇ**

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Освітня програма «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Спеціальність 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Галузь знань 07 Управління та адміністрування

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 5 від 4 грудня 2024 р

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Біржові операції
Викладач (-і)	Шеленко Діана Іванівна, проф., д.е.н., проф. кафедри підприємництва, торгівлі та прикладної економіки
Контактний телефон викладача	+380990662326
Е-mail викладача	diana.shelenko@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний, заочний
Обсяг дисципліни	6 кредити ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку консультацій, розміщеному на сайті кафедри https://kptpe.pnu.edu.ua/hrafik-provedennia-konsultatsij/
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Дисципліна “Біржові операції” спрямована на формування у студентів теоретичних знань та вироблення практичних навичок щодо укладання біржових угод на товарних ф'ючерсних, фондових та валютних біржах з метою отримання доходів та хеджування цінкових ризиків при здійсненні основної економічної діяльності, а також функціонування сучасних міжнародних ф'ючерсних бірж, методів котирування біржових цін на основні біржові товари та фінансові інструменти, опанування технологіями укладання біржових спекулятивних та хеджевих угод, системи маржової торгівлі, прийомами та методами фундаментального та технічного аналізу біржових цін та курсів. Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів: 1. Теоретичні аспекти біржових операцій. 2. Практичні аспекти біржових операцій.	
3. Мета, завдання та цілі навчальної дисципліни	
Мета: Метою викладання навчальної дисципліни «Біржові операції» є надання студентам базових знань з питань теорії та практики фінансових відносин суб'єктів господарювання. Цілі навчальної дисципліни "Біржові операції": <i>Пізнавальні:</i> - здобуття теоретичних знань про функціонування біржових ринків, їх види та принципи організації. - формування розуміння механізмів проведення біржових торгів і ролі бірж у сучасній економіці. - ознайомлення з видами біржових угод, біржовими інструментами та основними регуляторними вимогами. - вивчення історичних та сучасних тенденцій розвитку біржової діяльності в Україні та світі. <i>Практичні:</i> - оволодіння навичками укладання біржових контрактів і проведення біржових операцій. - застосування методів аналізу цінкових трендів на біржових ринках для прийняття рішень. - розробка стратегій біржової торгівлі, зокрема у сфері товарних, фондових і валютних ринків. - вироблення умінь використання інформаційних систем і електронних платформ для здійснення біржових операцій. Моделювання процесів біржових торгів і оцінка ефективності біржових угод. Завдання: Основними завданнями вивчення дисципліни «Біржова діяльність» є: – засвоєння основних категорій біржової справи;	

- опанування студентами суті біржової торгівлі; - набуття уявлення про найбільш важливі для світової економіки ринки ф'ючерсних та опціонних контрактів, - засвоєння принципів біржових операцій, - оволодіння основними методами здійснення біржових операцій, котирування цін і біржового товару, - вироблення навичок ведення торгів на різних біржах, У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні знати: - теоретичні основи біржової торгівлі, - ціноутворення, - напрямки біржового аналізу; - організаційні аспекти біржової торгівлі щодо біржового товару, учасників біржових торгів, - організацію і регулювання біржової діяльності; - суть біржового контракту і біржової угоди, - види біржових угод. вміти: - організовувати біржову операцію, - застосовувати навички біржових угод, організувати грошові розрахунки, - надавати банківські, страхові, брокерські та інші фінансові послуги, включаючи організацію обслуговування клієнтів в процесі споживання фінансових послуг, - здійснювати операції з цінними паперами. Після вивчення початкової дисципліни студент повинен оволодіти такими комунікаціями: здатність ефективно спілкуватися в професійному середовищі, обговорюючи питання, пов'язані з біржовими операціями, ціноутворенням та ризиками. навички ведення переговорів і укладання біржових контрактів з використанням фахової термінології. уміння презентувати аналітичну інформацію щодо біржових ринків, їх динаміки та перспектив розвитку. здатність до конструктивної співпраці в командах під час виконання групових проєктів, пов'язаних з моделюванням біржових операцій. Вивчаючи навчальну дисципліну, студент набуває автономності та відповідальності, що проявляється у такому: здатність самостійно приймати обґрунтовані рішення в умовах змінного біржового середовища. уміння організовувати власну діяльність для аналізу ринкової інформації та вибору оптимальних торгових стратегій. відповідальність за оцінку фінансових ризиків та можливих наслідків біржових угод. ініціативність у розробці інноваційних підходів до організації біржових операцій.
--

4. Програмні компетентності та результати навчання

Програмні компетентності

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у сферах підприємницької діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів організації і функціонування підприємницьких структур і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

Результати навчання

– демонструвати сучасні методи аналізу даних, оцінки ризиків і прогнозування у підприємницькій діяльності;

– використовувати та усвідомлювати роль аналітичного забезпечення в ухваленні

управлінських рішень; – здатність вести конструктивну взаємодію в команді, координуючи діяльність для досягнення спільної мети.						
6. Організація навчання						
Обсяг навчальної дисципліни 180 год						
Вид заняття		Загальна кількість годин				
Лекції		40				
семінарські заняття		40				
самостійна робота		120				
Ознаки курсу						
Семестр	Спеціальність, освітня програма	Курс (рік навчання)	Обов’язковий / вибірковий			
8	076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність	4	Вибірковий			
Тематика курсу						
Тема		кількість год.				
		Денна форма			Заочна форма	
		лекції	семінари	самостійна робота	лекції	семінари
1. Теоретичні аспекти біржові операцій.						
Тема 1. Предмет та завдання вивчення дисципліни «Біржові операції».		2	2	6	2	10
Тема 2. Класифікація та види біржових операцій.		2	2	6	2	10
Тема 3. Правове регулювання біржових операцій.		2	2	6	2	10
Тема 4. Суб’єкти та об’єкти біржових операцій.		2	2	6		10
Тема 5. Інформаційно-комукаційне забезпечення біржових операцій.		4	2	6	2	10
Тема 6. Біржовий аналіз.		4	4	6	2	10
Тема 7. Біржові угоди і їх характеристика.		4	2	6	2	10
Тема 8. Вимоги допуску товарів до участі у біржовій торгівлі.		2	4	6	2	10
2. Практичні аспекти біржових операцій.						
Тема 9. Механізм здійснення біржових операцій.		4	2	6	2	10
Тема 10. Роль професійних учасників при здійсненні біржових операцій.		2	2	7	2	11
Тема 11. Біржові операції на товарних біржах.		2	4	7	2	

Тема 12. Біржові операції на фондових біржах.	2	4	7	2		10
Тема 13. Розрахунки по біржових операціях.	2	2	7		2	10
14. Стратегії біржової торгівлі.	2	2	7	2		11
Тема 15. Сучасні технології у біржовій торгівлі.	4	4	6		2	10
Усього годин	40	40	100	14	14	152

7. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Знання, при формі семестрового підсумкового контролю-екзамену, оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки відповідно до національної шкали за такими критеріями:																													
	« відмінно » – здобувач освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;																													
	« добре » – здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу;																													
	« задовільно » – здобувач освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;																													
	« незадовільно » – здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.																													
	<table><tr><th colspan="3">Шкала оцінювання для екзамену</th></tr><tr><th>університетська</th><th>національна</th><th>шкала ЄКТС</th></tr><tr><td>90 – 100</td><td>відмінно</td><td>A</td></tr><tr><td>80-89</td><td rowspan="2">добре</td><td>B</td></tr><tr><td>70-79</td><td>C</td></tr><tr><td>60-69</td><td rowspan="2">задовільно</td><td>D</td></tr><tr><td>50-59</td><td>E</td></tr><tr><td>26-49</td><td>незадовільно з можливістю повторного складання</td><td>FX</td></tr><tr><td>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</td><td>1-25</td><td>F</td></tr></table>					Шкала оцінювання для екзамену			університетська	національна	шкала ЄКТС	90 – 100	відмінно	A	80-89	добре	B	70-79	C	60-69	задовільно	D	50-59	E	26-49	незадовільно з можливістю повторного складання	FX	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	1-25	F
Шкала оцінювання для екзамену																														
університетська	національна	шкала ЄКТС																												
90 – 100	відмінно	A																												
80-89	добре	B																												
70-79		C																												
60-69	задовільно	D																												
50-59		E																												
26-49	незадовільно з можливістю повторного складання	FX																												
незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	1-25	F																												
Система оцінювання курсу	100 бальна – (50 балів протягом семестру та 50 балів за екзамен)																													
	Поточне тестування та самостійна робота			Екзаменаційна робота (екзамен)	Сума балів з навчальної дисципліни																									
	Модуль 1	Модуль 2	Модуль 3																											
	Поточний	Контрольні	Самостійна робота																											

	контроль	роботи 2: тестування змістовий модуль 1; тестування змістовий модуль 2	Тестування	Індивідуальна робота								
	Теми 1-15	Теми 1-15	Теми 1-15	Теми 1-15	Теми 1-15							
	20	20	5	5								
	50				50		100					
Вимоги до письмової роботи	Вивчення дисципліни передбачає обов’язкове виконання індивідуального завдання – (ІЗ) на такі теми: 1. Аналіз особливостей функціонування товарних бірж у контексті міжнародної торгівлі. 2. Розробка та обґрунтування торгової стратегії для біржових операцій на аграрному ринку. 3. Дослідження динаміки цін на ф'ючерсному ринку: причини коливань і прогнозування. 4. Оцінка ризиків та управління ними у процесі біржових операцій з енергоресурсами. 5. Вплив регуляторної політики на ефективність діяльності біржових ринків в Україні. Вибір теми проходить на другому практичному занятті за бажанням студента. Індивідуальні завдання (ІЗ) виконується у вигляді презентації до 5 слайдів з вказанням назви завдання, шифру групи та прізвища виконавця. Розподіл завдань здійснює викладач в межах групи або лекційного потоку (згідно порядкового номеру чи іншим способом (можна використати метод роботи в малих групах), координатор староста, Оформляють ІЗ у вигляді презентації за допомогою інструментів Power Point, Prezi, Canva чи ін. (захист відбувається на останньому практичному занятті, презентація надсилається викладачу на електронну пошту). Максимальна оцінка за ІЗ становить 20 балів.											
Семінарські заняття	Поточні оцінки 2, 3, 4, 5, які можуть отримати під час семінарських занять (або тестування в системі дистанційного навчання) сумуються і розраховується середнє арифметичне (із заокругленням до десятих). Поточне тестування по окремих темах може проводитись у системі дистанційного навчання – результат відображається у відсотках, максимум 100%. Середній бал за поточний контроль переводиться у 50 бальну шкалу. <table><tr><th>Оцінка</th><th>Умови отримання оцінки</th></tr><tr><td>5 «відмінно»</td><td> - повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами; - все, що викладається повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються; - правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача, що мають мету з'ясувати ступінь розуміння студентом матеріалу, що ним викладається. </td></tr><tr><td>4</td><td> - студент дає правильний, повний виклад змісту </td></tr></table>						Оцінка	Умови отримання оцінки	5 «відмінно»	- повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами; - все, що викладається повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються; - правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача, що мають мету з'ясувати ступінь розуміння студентом матеріалу, що ним викладається.	4	- студент дає правильний, повний виклад змісту
Оцінка	Умови отримання оцінки											
5 «відмінно»	- повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами; - все, що викладається повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються; - правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача, що мають мету з'ясувати ступінь розуміння студентом матеріалу, що ним викладається.											
4	- студент дає правильний, повний виклад змісту											

	«добре»	підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег; - при правильному і в цілому зв'язному викладі матеріалу, студент припускає у відповіді неточності, які виправляє сам або при першому зауваженні викладача; - недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.
	3 «задовільно»	- студент виявляє знання і розуміння основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає суттєві помилки і усвідомлює їх тільки після повторної вказівки викладача; - відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі; - не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається; - допускає грубі помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача; - студент виявляє незнання більшої частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її; - викладає матеріал не достатньо зв'язно і послідовно.
	2 «незадовільно»	- студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача; - виявляє повне незнання і нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього - повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.
Самостійна робота	Студент опрацьовує питання, що призначенні для самостійного вивчення і для контролю за самостійною роботою (КСР) проходить тестування в системі дистанційного навчання (25 тестових питань, дві спроби – кращий результат). Результат відображається у відсотках, максимум 100%, при виставленні в журнал множиться на коефіцієнт 0,3. Максимальна оцінка за тестування становить 30 балів.	
Умови допуску до підсумкового контролю	Студент повинен набрати не менше 50 балів у сумі за три змістові модулі (ЗМ): ЗМ 1. Поточний контроль (1-50 балів). ЗМ 2. Самостійна робота (1-30 балів). ЗМ 3. Індивідуальне завдання (1-20 балів). Якщо студент набрав менше 50 балів. Дозволяється, як виняток, з дозволу декана факультету за заявою, погодженою з кафедрою підприємництва, торгівлі та прикладної економіки, одноразове виконання студентом додаткових видів робіт з навчальної дисципліни (відпрацювання пропущених занять, перескладання змістових модулів, виконання індивідуальних завдань тощо) для підвищення оцінок за змістові модулі.	

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи. Виконання індивідуального завдання “написати тези доповідей на конференцію” оформляють у вигляді презентації за допомогою інструментів Power Point, Prezi, Canva чи ін.

Академічна доброчесність. Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення в університеті <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

Відвідування занять є важливою складовою навчання. Дозволяється вільне відвідування лекцій. Пропуски практичних занять відпрацьовуються в обов’язковому порядку на консультаціях, при цьому оцінка не ставиться, а нб округляється.

Неформальна освіта. Результати неформальної освіти можуть зараховуватись відповідно до Положення про порядок зарахування результатів неформальної освіти в університеті.

Використання штучного інтелекту (ШІ) дозволяється як допоміжного інструменту.

8. Рекомендована література

Основна література

1. Про державне регулювання ринку цінних паперів : Закон України редакція від 03 липня 2020 р. №448/96-ВР. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 №3480-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>

3. Закон України “Про товарну біржу”. від 10 грудня 1991 року № 1956-XII. Редакція від 27.09.2024. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1956-12#Text>

4. Шеленко Д.І. Методичні рекомендації до практичних та лабораторних занять та самостійної роботи студентів з дисципліни «Біржова електронна торгівля» для студентів спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» денної та заочної форми навчання. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. 2024. 37 с.

Наукові публікації

1. Шпикуляк О.Г., Шеленко Д.І., Семанюк І.М. Управління розвитком деривативних контрактів в інституційному механізмі біржової торгівлі як моделі організованого ринку товарів. *Приазовський економічний вісник*. 2024. № 3. С. 94-101. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4263/2024-3-15>.

2. Шеленко Д.І., Шпикуляк О.Г., Горбатюк О.В. Функціонування деривативних фінансових інструментів у розвитку біржової торгівлі: теоретико-еволюційний аспект. *Підприємництво і торгівля*. 2024. Вип. 41. С. 118-125. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2024-41-15>

3. Шеленко Д., Марина А. Фінансові інструменти як різновид біржових товарів. «Сталий розвиток аграрної сфери: інженерно-економічне забезпечення», *матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, присвячені 125-річчю НУБіП України*. Запоріжжя: ФО-П Однорог Т.В., 2023. С. 48-50.

4. Шеленко Д.І., Баланюк В.С., Шеленко В.І. Особливості електронної біржової торгівлі. *IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції "Актуальні проблеми сучасного бізнесу: фінансовий та управлінський аспекти"*, 22-23 березня 2022 р., Ч. 1. Львів: ЛНУП, 2022. С. 207-219.

5. Шеленко Д. І., Смушак М. В. Особливості електронної біржової торгівлі. *Всеукраїнська конференція «Організаційно-економічні та соціальні складові розвитку підприємництва»: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 165-річчю заснування університету та 70-річчю створення економічного факультету / за заг. ред. Ю.Губені, О. Лисюк, Б. Шуvara, В. Крупи, Н. Маркович, Г. Батюк, Львів: Львівський національний університет природокористування, 2022. С. 249-251.*

Інформаційні ресурси в інтернеті

1. Бібліотека «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». URL: <http://lib.pnu.edu.ua>
2. Законодавство України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>.
3. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
4. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого URL: <https://nlu.org.ua>.
5. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, офіційний сайт URL: <http://www.nssmc.gov.ua/>.
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/catalog/ministerstvo-ekonomiky-ukraini>.
8. Українська біржа, офіційний сайт URL: <http://www.ux.ua>.

Шеленко Д.І.

Проф. д.е.н., доц. кафедри підприємництва, торгівлі та прикладної економіки